

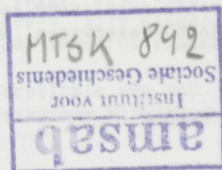

De Belgische Natuur- en Vogelreservaten v.z.w.
Vautierstraat 29, 1040 Brussel

Verschijnt 6x/jaar extra-nummer april nr. 2 bis

prioriteiten voor een ruimtelijk natuurbehoudsbeleid

**natuurbehoud eist
eigen plaats
in de vlaamse administratie**

NATUURreservaten jaargang 6 nr. 2 bis april 1984
tweemaandelijks tijdschrift van DE BELGISCHE NATUUR- EN VOGELRESERVATEN V.Z.W.
Vautierstraat 29, 1040 Brussel (02)648 37 46

De Belgische Natuur- en Vogelreservaten v.z.w. is een private natuurbehoudsvereniging die momenteel 15 000 leden telt. Ze werd opgericht in 1951 en is gespecialiseerd in het beheren en verwerven van bedreigde natuurgebieden. Zo heeft de vereniging ruim 4 000 ha in beheer, waarvan bijna 230 ha in eigendom.

De vereniging stelt zich tot doel een maximum aan natuur en landschap in ons land te behouden. Dit poogt ze te realiseren door natuurreservaten op te richten door aankoop of huur van gronden. Ook sensibilisatie van het publiek en tussenkomsten bij de overheid om de natuur rondom ons zo goed mogelijk te beveiligen, liggen in het aktieterrein van de vereniging.

Lid worden en 'NATUURreservaten' ontvangen kan door storting van

- 250 fr. (jeugdlid, tot 18 jaar)
- 350 fr. (gewoon lid)
- 500 fr. (buitenland)
- 700 fr. (steunend lid)
- 1 200 fr. (donateur)
- 2 000 fr. (beschermend lid)
- 50 000 fr. (lid voor het leven)

op rekeningnummer 000-0083431-11 van de B.N.V.R. te 1040 Brussel, met vermelding 'NIEUW LIDMAATSCHAP 1984'

Rekeningnummers

- . RESERVATENFONDS EN PROJEKTEN : 293-0212075-88
- . WINKEL EN REGIONALE WERKING : 068-0847200-29
- . LEDENADMINISTRATIE : 000-0083431-11

Gratis proefexemplaar van het geïllustreerd tweemaandelijks tijdschrift 'NATUURreservaten' wordt u opgezonden op verzoek.

Brussel, 12 april 1984

Geachte Lezer,

De v.z.w. De Belgische Natuur- en Vogelreservaten, als natuurbehoudsvereniging met 15 000 leden, heeft de laatste jaren, naast haar specifieke taak van verwerving en beheer van reservaten, een bijzondere aandacht besteed aan het Natuurbehouds- en Open-Ruimtebeleid.

Dat het met dit beleid niet rooskleurig is gesteld, zal wel algemeen bekend zijn. Daarom heeft 'Natuur- en Vogelreservaten' nooit gearzeld om harde, maar steeds onderbouwde standpunten in te nemen en naar buiten te brengen. De 'Beleidsrubriek' in het tweemaandijks tijdschrift 'Natuurreservaten' is hier de getuige van.

Tijdens de studiedag van 24 maart van de Werkgroep Natuurbehoud van de Bond Beter Leefmilieu en het Nationaal Verbond voor Natuurbescherming werd door Hugo Abts vanuit onze verenigingsfilosofie een 'Visie op de prioriteiten voor een ruimtelijk Natuurbehoud' ontwikkeld. Een ruime verspreiding van deze tekst zal ongetwijfeld de discussie en mobilisatie rond het ruimtelijke natuurbehoudsbeleid bevorderen.

Kortelings zal de Vlaamse Executieve beslissen over de structuur van de administratie voor de Ruimtelijke Ordening en het Leefmilieu (AROL).

Wil het natuurbehoud in de toekomst een ernstige inbreng hebben in het beleid, dan is het absoluut noodzakelijk dat nu beslist wordt tot de instelling van een Dienst Natuurbehoud, binnen Arol. Deze moet onversneden de natuurbehoudsaspekten en -standpunten kunnen inbrengen bij het beleid.

De Vlaamse Executieve zal daarom kleur moeten bekennen hoe ernstig zij het natuurbehoudsbeleid neemt. Dit geldt evenzeer voor de mooie intenties rond de Ruimtelijke Struktuurschets Vlaanderen. Wanneer geïntegreerde ruimtelijke en milieuplanning ernstig wordt genomen, dan zal dit tot uiting moeten komen in een echte planningsdienst.

Basisideeën rond de Dienst Natuurbehoud, de Planningsdienst en andere concrete 'Bouwstenen en prioriteiten voor een Ruimtelijk Natuurbehoudsbeleid' zijn uitgewerkt in de bijgevoegde tekst; waarvoor we dan ook uw welwillende aandacht vragen.

De kortelings verwachte beslissing van de Vlaamse Executieve verplichte ons tot de spoedpublikatie nog voordat het 'Minimumprogramma' van de Werkgroep Natuurbehoud Vlaanderen kon worden afgerond en verspreid.

In de hoop op uw steun voor de hier verdedigde opties en krachtlijnen te kunnen rekenen, tekenen we

met hoogachting,

Dr. Eckhart KUYKEN
Voorzitter Regionaal Bestuur Vlaanderen

BOUWSTENEN EN PRIORITEITEN VOOR EEN RUIMTELIJK NA-
TUURBEHOUDSBELED.

Hugo ABTS
Belgische Natuur- en Vogelreservaten v.z.w.

Toespraak gehouden tijdens de studiedag "Natuurbehoudsbeleid in
discussie" georganiseerd door de Werkgroep Natuurbehoud Vlaanderen
van de Bond Beter Leefmilieu en het Nationaal Verbond voor Natuur-
bescherming. Leuven 24 maart 1984.

Belgische Natuur- en Vogelreservaten
Regionaal Bestuur Vlaanderen
Vautierstraat 29

1040 BRUSSEL
Telefoon : 02/648.37.46

Werkgroep Natuurbehoud Vlaanderen
Bond Beter Leefmilieu
Aarlenstraat 25

1040 BRUSSEL
Telefoon : 02/230.94.10

INHOUD

BOUWSTENEN EN PRIORITEITEN VOOR EEN RUIMTELIJK NATUUR- BEHOUDSBELEID.

I N L E I D I N G

- I. Natuurbehoud met eigen gezicht moet een plaats krijgen in het beslissingsproces en de administratie (AROL).
- II. Relatie Natuurbehoud - Ruimtelijk Beleid.
 1. Situering van de relatie en raakvlakken.
 2. Concrete prioriteiten voor het beleid.
 - A. Korte termijn :
 - a) Striktere toepassing gewestplannen.
 - b) Nieuwe toepassingsmaatregelen op basis van bestaande wetgeving.
 - c) Aanpassing instrumentarium : mini-dekreet.
 - B. Lange termijn :
 - d) Randvoorwaarden Ruimtelijk Structuurplan Vlaanderen.
- III. Relatie Natuurbehoud - Landbouw.
 1. Bewuste polarisatie door landbouwlobby?
 2. Pleidooi en uitgangspunten voor een dialoog.
 3. De andere weg : zoeken naar onderliggende doelstellingen.
 4. Het gaat om een maatschappelijke discussie : Natuurbehoud als engagement, geen hobby.
 5. Vier slotbedenkingen rond relatie landbouw.
 - a) politiek van de gesloten deur : behoud van verworven posities
 - b) Natuurbeweging meer beweging dan structuur.
 - c) De boer niet alleen gebruiker, dikwijls ook grondeigenaar.
 - d) Antwoord op politiek van gesloten deur : een politiek van aanwezigheid en combativiteit voor redelijke standpunten.
- IV. Het Sectorieel Natuurbehouds- en Landschappenbeleid.
 1. Eerste prioriteit : Dienst Natuurbehoud.
 2. Een Vlaams Instituut van Natuurbeheer.
 3. Dekreet op Natuurbehoud.
 4. Echt landschapsdekreet : geen mini-dekreet.
 5. Ruimte voor Natuur bij bosdekreet.
 6. Nieuw leven voor de Hoge Raad voor het Natuurbehoud.
 7. Continuering aankoopbeleid natuurgebieden.
 8. Andere actuele punten natuurbehoudsbeleid.
 9. Een speciale verzuchting : subsidiëring aankoop natuurreservaten door gespecialiseerde natuurbehoudsverenigingen.

I N L E I D I N G

De dag van vandaag is bedoeld als een discussie- en studiedag van de beweging m.b.t. het krakend en ontbrekend natuurbeleid.

Het moet ook een studiedag worden over de prioriteiten en de aandachtsvelden van de Vlaamse natuurbehoudsbeweging.

Op welke punten moeten we op dit ogenblik het bewegings"kruid" verschieven. Welke zijn de centrale mechanismen, de raderwerken van de voorthollende aftakening van de open ruimten, de landschappen, de natuurwaarden naar hoeveelheid en kwaliteit?

Wat zijn de prioriteiten en wat kan wachten tot morgen? Wat is essentieel en wat zijn de toeters en belletjes, de versierselen, de zoethoudertjes en de symbolen?

Als geëngageerde uit de beweging en vanuit mijn ervaring binnen de beleidscel van de "B.N.V.R." wil ik hierop mijn persoonlijke en ongezouten visie geven.

Ten eerste :

Persoonlijk omdat deze tekst niet het voorwerp is geweest van een interne bespreking binnen de vereniging. Verenigingsstandpunten en -strategie in een vereniging die wil gerespecteerd worden is iets dat eerst een intern beslissingsproces doorlopen heeft. Dat is niet het geval. Ik twijfel er echter niet aan dat de "teneur" en de opties van dit betoog gedragen worden door het Regionaal Bestuur Vlaanderen van de "B.N.V.R."

Ten tweede :

Ongezouten omdat ik van mening ben dat het op discussiedagen als vandaag tot de doelstellingen moet behoren de bakens te verzetten.

Een eerste punt dat ik hierbij wil naar voren brengen is dat het behoud van de open ruimten, natuurbehoud en behoud van landschappen door de beweging vooral als een MAATSCHAPPELIJK VRAAGSTUK moet aanzien worden, weliswaar wetenschappelijk onderbouwd. Daar moet op gehamerd worden.

Ik zal ook mijn gezouten mening zeggen over de relatie landbouwlobby - natuurbehoud omdat juist niemand mij als boerenzoon, zelfs zaakvoerderszoon en vanuit mijn maatschappelijk engagement van vooringenomenheid en "stadsecologen - mentaliteit" kan beschuldigen.

Ik wil van deze gelegenheid gebruik maken om een laatste inleidende beschouwing naar voren te brengen. Het is noodzakelijk dat vanuit de beweging meer aandacht en zorg wordt besteed aan de structuren en aan het motiveren van mensen, natuurbeschermers, om mee te werken aan de uitbouw van denk- en aktiestrukturen voor de groene beweging. De natuurbeschermers moeten gemotiveerd worden om af en toe hun voor- en achtertuinjes, zelfs al zijn dat natuurreservaten, en hun goed functionerende gidsen- of lokale groepen te overstijgen om mee te vechten en te werken aan de structurele uitbouw van de beweging.

Maar anderzijds moet de natuurbehoudsbeweging openstaan voor een genuanceerd denken; het moet een plaats zijn waar mensen met verschillende accenten in aanpak en in de prioriteiten, met elkaar kunnen werken en naar de "grootse gemene deler" zoeken, zonder onder druk gezet te worden of het risico te lopen "geëxcommuniceerd" te worden. Er moet plaats zijn voor groei en verscheidenheid. Dit veronderstelt tolerantie.

I. a) Het natuurbehoud moet een eigen gezicht krijgen en een plaats in het beslissingsproces en de beslissingstructuren.

b) Ook de natuurbehoudsbeweging moet een eigen gezicht en onderbouwde standpunten kunnen deelnemen aan de maatschappelijke overlegorganen.

In het unitaire België heeft men bewust gekozen om het natuurbehoud bij landbouw te houden om er controle en vat op te hebben. De belangstelling die men had was louter negatief. Als het bij landbouw zat kon het onder controle gehouden worden. Het is dan structureel ingepakt en kon dan geen stokken in de wielen van de ruilverkaveling, de beeknormalisaties, de "ordering van het platteland" steken. Op die manier is het officieel natuurbehoud structureel een versiersel in de WURGGREEP van de landbouwstructuurontwikkeling.

De bewijzen hiervan zijn talrijk, maar één wil ik toch aanhalen: de voorlopige gewestvorming van 1976 (de Wet Vande Kerckhoven-Perin) voorzag dat "Waters, Bossen, Jacht, Vogelbescherming- en riviervisserij" geregionaliseerd werd.

Alhoewel het natuurbehoud in de geest hierbij hoorde stond de landbouwlobby op haar achterste poten met haar eis dat "Natuurbehoud" nationaal moest blijven. Dit gebeurde dan ook van 1976 tot 1981, in een periode dat budgettair zeer veel had mogelijk geweest voor de aankoop van natuurgebieden enz., daar waar nu enkel uitgegaan kon worden van een brede interpretatie van "bossen en viswateren".

Wie hoopte dat bij de uitbouw van de Vlaamse administratie de Vlaamse samenleving zo breeddenkend zou zijn om een natuurbehoudsadministratie met een eigen gezicht ingebed in de totale administratie voor het leefmilieu uit te bouwen heeft het verkeerd voor. Het tegendeel is waar.

Onder druk van dezelfde lobby, en we zitten hier vandaag voor niets in Leuven, is binnen de administratie voor de Ruimtelijke Ordening en het Leefmilieu "een strikte opdeling" gemaakt tussen Ruimtelijke Ordening en de zogenaamde Landinrichting.

Het gehele beleid met betrekking tot de ontwikkelingen in het landelijk gebied wordt samengevoegd zoals landbouw met ruilverkaveling en landelijke waterdienst enerzijds en groenbeheer met bosbeheer, groenplan en natuurbehoud anderzijds. Het is duidelijk dat door zulke organisatie het natuurbehoudsbeleid in de wur-greep komt van de ruilverkaveling, de agrarische infrastructuurlobby en een aanhangsel wordt van bosbouw in de administratie.

De Ruimtelijke Ordening wordt teruggebracht tot stedelijke inrichting. Dit vertaalt zich in een afzonderlijk bestuur voor Ruimtelijke Ordening (Stadsinrichting) en een Bestuur voor Landinrichting binnen de Administratie voor Ruimtelijke Ordening en Leefmilieu (AROL).

Met zulke gescheiden aanpak van stedelijke inrichting en landelijke inrichting wordt het afwegingsmechanisme van de ruimtelijke ordening buiten spel gezet en wordt binnen die dienst landinrichting het natuurbehoud structureel gekortwiek.

Dit is blijkbaar nog niet genoeg. De uitvoeringsdiensten m.b.t. ruilverkaving, landelijke waterdienst krijgen een autonoom leven bij de "Algemene Technische Diensten", met alle gevaren van een louter technocratische aanpak.

De agrarische lobby gaat nog verder en wil bij de regionalisering van de Nationale Landmaatschappij een "Vlaamse Parastatale voor Plattelandsbeleid" opzetten vanuit de bekende bekommernissen met hierin de ruilverkaveling en beekbeheer. Onvoorstelbaarder kan het niet, maar het is bijna een politieke realiteit.

Het is m.i. een absolute prioriteit van de natuurbehoudsbeweging en van allen, buiten de "agrarische lobby", die begaan zijn met de toekomst van de ruimtelijke ordening, om hier krachtig en langs alle mogelijke kanalen tegen te ageren.

Liefst vandaag nog.

II. Relatie Natuurbehoud - Ruimtelijk Beleid.

1. Situering van de relatie.

Het belang van een goed ruimtelijk beleid gekoppeld aan het algemeen milieubeleid kan niet genoeg onderlijnd worden.

Ruimtelijke ordening is meer dan het geven van een kleurtje, hoe belangrijk ook, op een bestemmings- of gewestplankaart.

Het ruimtelijk en milieufacetbeleid moet uitgaan van een afweging van alle ruimtelijke en ecologische consequenties van de verschillende maatschappelijke activiteiten. Het doel moet zijn te komen tot ruimtelijke en ecologische inpasbaarheid van de verschillende activiteiten.

Het ruimtelijk ordeningsbeleid moet dus heel duidelijk als een element van maatschappelijke sturing of geleiding gezien worden. Dit stelt eisen aan de manier en de wijze waarop aan ruimtelijke ordening en ruimtelijke planning gedaan wordt en vereist de uitbouw van een dienst Planning bij de Administratie voor Ruimtelijke Ordening en Leefmilieu (AROL).

Dit betekent ook dat de ruimte niet kan opgedeeld worden in stedelijk en landelijk. Beiden gelden als communicerende vaten en gebrek aan sturing van de verstedelijking leidt tot chaos en aantasting in het landelijk gebied.

Dit kan misschien blijken op het intrappen van de deuren. De afwezigheid van de natuurbehoudsbeweging in de "ruimtelijke ordeningssferen" en vb. op 10 februari 1984 op het colloquium over de structuurschets Vlaanderen stak zo af tegen de actieve aanwezigheid van de agrarische lobby en noodzaken mij deze evidentie terug naar voren te brengen.

De ruimtelijke ordening is een kader dat randvoorwaarden oplegt voor alle sectoren. Dit wordt opgevuld door een eigen inbreng vanuit de ruimtelijke ordening maar vooral door het samenspel en de afweging van de ruimtelijke aanspraken van de maatschappelijke krachten.

Veel meer dan nu het geval is moet het NATUURBEHOUD hierin participeren. Dit geldt voor de natuurbehoudsbeweging maar onderlijnt ook de noodzaak van een echte en geprofileerde natuurbehoudsadministratie. Een goed ruimtelijk beleid is een noodzakelijke maar weliswaar onvoldoende voorwaarde voor een sectorieel natuurbehoudsbeleid.

Ik zou terug willen een oproep doen om meer uit onze "ecologische" voor- en achtertuintjes te komen, niet alleen naar onze eigen natuurbehoudstent te kijken maar naar het ruimtelijk en maatschappelijk geheel. In dat geheel moet "ecologische gist" in gedaan worden.

Vanuit de natuurbehoudsbeweging moet een inbreng gedaan worden bij de heroverweging van het ruimtelijk ordenings- en inrichtingsbeleid. Recht moet gedaan worden aan de rechtmachtige eisen vanuit de sektor Natuur- en Landschapsbehoud.

2. Concrete prioriteiten voor het beleid.

T.a.v. het Ruimtelijk beleid moet een onderscheid gemaakt worden tussen korte termijn maatregelen en lange termijn voorstellen.

A) Op korte termijn :

- a) De mogelijkheden van het bestaand instrumentarium moeten worden gebruikt. Een betere toepassing van deze mogelijkheden moet worden voorgesteld. Er moet een einde komen aan de laksheid en hypocrisie.
- b) Nieuwe maatregelen op basis van de huidige wetgeving en reglementering (uitvoeringsmaatregelen) moeten worden genomen.
- c) Verbeteringen door aanpassing van het bestaande instrumentarium (mini-dekreet) moeten worden aangebracht.

B) Op langere termijn :

- d) Bij het planningsproces m.b.t. de ruimtelijke structuurschets voor Vlaanderen moeten garanties ingebouwd worden voor een betere bescherming van de natuur- en landschapswaarden en van de zwakke sectoren.

a) De Gewestplannen : mogelijkheden en beperkeden.

Het is essentieel dat de Gewestplannen strikter toegepast worden m.b.t. de bescherming van de open ruimten, de groengebieden en de ecologische kwaliteiten. Daarom is het een absolute vereiste dat de provinciale betoelingsdiensten beter georganiseerd worden. Dat systematisch strafrechterlijk wordt opgetreden en dat tevens systematisch het herstel in de vorige staat wordt geëist en uitgevoerd. Ook de dwangsom dient systematisch te worden toegepast.

Om de Gewestplannen gericht te laten functioneren voor de vrijwaring van natuurgebieden en open ruimten zouden bij elke provinciale betoelingsdienst één of meerdere ambtenaren speciaal moeten

belast worden met de aantastingen van de gewestplanvoorschriften t.a.v. de open ruimten en meer bepaald t.a.v. de groene ruimten, de parken, de bossen en het landelijk gebied met ecologische en/of landschappelijke waarde.

Tevens is het ook essentieel dat t.a.v. de woonuitbreidingsgebieden een zeer restriktief aansnijdingsbeleid wordt gevoerd na het doorlopen van een gemeentelijk structuurplanningsproces of gemeentelijk B.P.A.

b) Andere maatregelen op basis van bestaande wetgeving.

Het is alleszins noodzakelijk dat op korte termijn op basis van art 44 § 1,4 van de wet op de Ruimtelijke Ordening gebieden aangeduid worden waar de wijziging van de vegetatie vergunningsplichtig wordt.

c) Verbetering door aanpassing van het bestaande instrumentarium (mini-dekreet) (1)

De vergunningsplichtige activiteiten, zelfs voor de meest strenge gebieden zoals natuurgebieden en natuurreservaten zijn absoluut niet toereikend om natuurwaarden passief te beschermen. Hierdoor zijn de voorschriften van de gewestplannen geen effectieve beveiliging van de aangeduide natuurgebieden en natuurreservaten op de gewestplannen. Zo wordt een reliëfwijziging van minder dan 50cm als "niet-aanzienlijk" en dus niet vergunningsplichtig beschouwd. Hetzelfde geldt ook voor een wijziging van de vegetatie.

d) Duidelijke plaats van het natuurbehoud en de landschapsbescherming in het structuurplanningsproces voor Vlaanderen.

Het behoud van de nog resterende natuurgebieden en waardevolle landschappen en het verlenen van ontwikkelingsmogelijkheden voor potentiële natuurgebieden moet één van de centrale uitgangspunten zijn op het niveau van het Ruimtelijk Structuurplan Vlaanderen.

Voor de zwakke functies zoals het Natuurbehoud moeten er op het niveau van het gewest voldoende garanties worden ingebouwd; zeker als de provincies en de gemeenten een belangrijke rol zullen spelen bij het totstandkomen van streekplannen en gemeentelijke bestemmingsplannen.

Een dergelijke decentralisatie is vanuit de economisch zwakke sectoren enkel dan aanvaardbaar als het hoogste niveau (gewest) de nodige garanties gegeven worden voor de beveiliging van de natuurwaarden in de lagere plannen, dat voorwaarden gesteld worden m.b.t. de uitbouw van competente diensten en het totstandkomen van een echte inspraakstructuur op het niveau van de provincies en de gemeenten.

Ook moet Landschapsecologisch Onderzoek als onderbouwing van de streekplannen en de gemeentelijke bestemmingsplannen verplichtend vooropgesteld worden.

De beteugeling van de overtredingen van de streek- en bestemmingsplannen mag geenszins overgelaten worden aan de poli-

(1) BNVR heeft t.a.v. dit punt een concreet voorstel uitgewerkt.

tieke willekeur van de Colleges van burgemeesten en schepenen. Beteugeling van de overtreding van bindende voorschriften van goedgekeurde bestemmingsplannen moet één voor de individuele burger en de milieuverenigingen afdwingbaar recht zijn.

Trouwens de geloofwaardigheid van het Struktuurplanningsproces Vlaanderen hangt ook samen met de concrete beslissingen en maatregelen op korte termijn; zoals de beteugeling van de overtredingen, het niet verder aansnijden van woonuitbreidingsgebieden, de organisatie van de Vlaamse administratie, het niet verruimen van de opvolging.

Deze geloofwaardigheid hangt ook samen met de houding van het beleid t.a.v. de twee jaar geleden onderschreven principesverklaring met betrekking tot de open ruimten. De sanering van de overtalrijke illegale week-endverblijven dient krachtig aangepakt door herstel van de plaats in zijn oorspronkelijke staat op de kosten van de eigenaar. In alle gevallen waar vonnissen dit toelaten in N-, R-, -Bosbouw of Landbouwzones van de Gewestplannen moeten deze onmiddellijk worden uitgevoerd.

De huidige verrotte situatie is het gevolg van de laksheid en het plichtsverzuim van de opeenvolgende ministers voor Ruimtelijke Ordening en talrijke gemeentebesturen.

III. Relatie Natuurbehoud - Landbouw.

I. Bewuste polarisatie door landbouwlobby ?

De nefaste invloed van zowel ruilverkaveling als zogenaamde saneringswerken aan onbevaarbare waterlopen op de natuur- en landschapswaarden zijn genoegzaam gekend.

Het is hoog tijd dat de grenzen eens verlegd worden. Alleen praten over de uitvoeringmodaliteiten blijft prutsen in de marge.

Ruilverkaveling kan een belangrijk instrument zijn van landbouwbeleid maar dan moet het zich willen inpassen in het globaal ruimtelijk orderingsbeleid en niet langer als een platwals over het landschap worden gestuwd door de geïnstitutionaliseerde studiebureau's, door een grote parastatale (de N.L.M.), door een traditioneel uitgebouwde administratie en door een sterk georganiseerde agro-industriële-financiële lobby.

Dit conglomeraat dat in het verleden er niet in slaagde om de suburbanisatie en aantasting van de open ruimten tegen te gaan, niet uit onmacht maar uit gebrek aan belangstelling en een fatalistisch reflex en vooral uit hunkering naar agrarische schaalvergroting en struktuuraanpassing, wordt nu behebd door een anti-groenpsychose.

De vrees dat "Vlaanderen één groot groen recreatiepark" zal worden verhindert zelfs dat landbouw en natuurbehoudsbeweging samen opkomen om de ruimtelijke verspilling, die onder het mom van overbodige woonzones en woonuitbreidingsgebieden, zones voor landelijk wonen, industriegebieden e.d.m., uit de Gewestplannen te laten wegsnijden.

Naar de basis van de boeren toe vervult de natuurbehoudsbeweging voor de agro-industriële lobby de funktie van bliksemafleider waarop de opgekropte energie van het falend Europees en Nationaal land-

bouwbeleid en het tekortschietend ruimtelijk beleid kan afgereageerd worden. Het afslaan van heel wat gerechtvaardigde verzuchtingen beoogt m.i. ook een ontmoedigingseffect te creëren; het is de politiek van de "gesloten deur". Van het vasthouden aan machtsstructuren.

Het behouden van deze machtsstructuur vereist dan ook dat de dialoog met de "niet-agrarische-lobby-open-ruimten-geïnteresseerden" wordt afgewezen; dat de groene beweging wordt geridiculariseerd en belachelijk gemaakt, dat allergie en polarisatie wordt gekweekt.

Vanuit de natuurbehoudsbeweging daarentegen moet op alle niveau's gewerkt worden aan het hard maken van visies en onderbouwde standpunten en het open houden van het denken in de beweging in de geest van verdraagzaamheid en recht op nuances en groei van inzicht en engagement.

2. Pleidooi en uitgangspunten voor een dialoog.

Het is duidelijk dat de landbouw-lobby bij de terugschrompeling van het aantal tewerkgestelden in de landbouw en de versmalling van haar draagvlak wel duidelijk een korte termijn politiek voert. Het is mijn stellige overtuiging dat de landbouw vanuit een "goed begrepen eigenbelang" er alle voordeel bij heeft om tot een andere relatie met de natuurbehoudsbeweging te komen waarbij o.m. garanties voor de inkomenspositie van de kleine en middelgrote landbouwbedrijven, de financiële en maatschappelijke validering van zowel de landschapsbeheerfunctie als de financiële penaliserende van ernstige landbouwemissies, het wegsnijden van de suburbanisatiegezwollen uit de Gewestplannen en de tewerkstelling in de landbouw, het samen opkomen om allerlei inplantingen o.m. voor sport en recreatieinfrastructuur tegen te gaan, de weg zijn die een toekomst aangeeft voor het landschap, de natuur en de (kleine) boer.

Dit moet samengaan met een grondige en fundamentele heroverweging van de klassieke ruilverkavelings- en waterbeheersingsaanpak, waarbij duidelijk gekeken wordt naar de uiteindelijke maatschappelijke doelstellingen en betrachtingen, naar de gerechtvaardigde belangen van én natuur en landschap én van landbouw. Niet meer dus naar een compromismodel op basis van een loopgravenoorlog ter verdediging van ooit ingenomen posities en heiligverkleerde symbolen, die na het toegeven en "krijgen" langs beide zijden het fundamentele van de initiële betrachting blijken aan te tasten en waarbij de enige genoegdoening is dat de andere partij toch niet (helemaal of toch niet onmiddellijk) haar zin heeft gekregen.

3. De andere Weg : zoeken naar de onderliggende doelstellingen.

Dat is m.i. een totaal andere weg dan deze die het beleid tot nu toe voert zoals bijvoorbeeld bij de discussie rond ruilverkaveling : De wet wordt "lichtjes" gewijzigd (1978). De machine is terug geolied. Als ze terug begint te kraken zal men dezelfde RVK-aanpak plots "landinrichting" noemen, zonder fundamenteel de hele afweging in vraag te stellen.

Om de polarisatie tussen landbouw en natuurbehoud tegen te gaan moet de ruilverkaveling herleid worden tot een uitvoeringsinstrument en dient deze te passen in de ruimtelijke ordening. Alle verklaringen en bewuste creatie van begripsverwarring ten spijt, zelfs in de Vlaamse Raad, is het duidelijk dat dit nu geenszins het geval is.

Dan zou ook de inspraak anders kunnen aangepakt worden. I.p.v. de kostbare ruilverkaveling met zware ingrepen in de gebieden waar gevarieerde landschappen en natuurwaarden in het geding zijn, zou de landbouw en het milieu beter gediend zijn met een administratieve ruilverkaveling waarbij enkel een hergroepering van de percelen binnen de vigerende Gewestplannen plaatsvindt zonder dat ingrijpende werken als wegeaanleg en aanpak van waterlopen worden uitgevoerd.

Het landschapsstructuurplan is zelfs geen doekje voor het bloeden en heeft niets te maken met een ecologische studie. Dat noem ik opnieuw "smeerolie" op de krakende machine. Of opsmuk van de façade voor de buitenwereld !

Ook bij de beekwerken en waterbeheersing worden aan de ecologische studies zgn. harde randvoorwaarden opgelegd. Deze kunnen veelal niet de toets van een brede maatschappelijke afweging of een geïntegreerde aanpak weerstaan. Deze harde randvoorwaarden zijn veelal gedragen door "mystieke vuistregels" van studie- en ontwerp bureaus die er alle voordeel bij hebben om zo veel en zo groot mogelijk te doen.

Dit is trouwens een zelfondersteunend proces omdat dezelfde studie bureaus daarenboven actief zijn in de sfeer van de kostelijke algemene en totale rioleringsplannen die als belangrijkste effect een toegenomen piekafvoer hebben maar anderzijds geleid hebben tot het officieel erkende failliet van het waterzuiveringsbeleid in Vlaanderen. Of de "geïntegreerde" politiek van studie bureaus en lobbys die leidt tot een "gedesintegreerd" overheidsbeleid. In een tijd van bezuinigingen en inlevering zou dat punt eens aanleiding tot analyse van het falend management van de overheid moeten zijn.

Ook hier is een fundamentele maatschappelijke discussie en een geïntegreerde benadering vanuit gemeenschapsoogpunt zowel ruimtelijk als qua waterbeheer nodig. Die moet verder gaan dan de lokatie van een wachtbekken, het behoud van enkele meanders, enkele unieke, maar achteraf geïsoleerde natuurgebieden of hier en daar een kleiner of groter stukje levende beek.

Hoe noodzakelijk en belangrijk deze ecologische studie ook is en hoezeer ik ook weet dat het de rol en opdracht is van de wetenschappers om binnen de beperkte randvoorwaarden zo'n goed mogelijk wetenschappelijke adviezen te geven, is dit ecologisch onderzoek niet voldoende om beekwerken natuurvriendelijk te maken.

4. Het gaat om een maatschappelijke discussie : Natuurbehoud als engagement niet als hobby.

De fundamentele discussie is een maatschappelijke discussie. Daar moet de milieubeweging er toe komen de grenzen van beslissingsruimte te verplaatsen.

Dit is mijn oproep van vandaag. Kijk verder dan je voor- of achtertuintje, je straat of dorp. Op dit moment moet gekeken worden naar de beslissingsprocessen en structuren. Ieder van ons moet vanuit zijn inzicht, overtuiging en temperament met een 100 % engagement, combativiteit, weerbaarheid maar in openheid en verdraagzaamheid tegen de huidige stroom ingaan en de gist van de Natuurbehoudsbeweging breed uitspreiden in de maatschappij. Natuurbehoud is een engagement dat niet los te koppelen is van onze door-de-weekse activiteiten en verantwoordelijkheden; geen hobby voor zonnige week-ends. Wie zich niet inzet, laat "Open Ruimte" verloren gaan.

5. Vier slotbedenkingen rond relatie landbouw - natuur.

De relatie Landbouw - natuur wil ik afsluiten met volgende bedenkingen:

Ten eerste :

De gevestigde agrarische structuur-lobby kan niet opteren voor een dialoog omdat hun uitgangspunten niet aan de redelijkheidstoets voldoen en omdat terzelfdertijd hun basis steeds verder terugschrikt.

Hierdoor bijten ze zich verklampt vast aan de verworven machtsposities, die zodanig moeten uitgevat worden dat ze de "natuurbehoudsbasis" zowel ontmoedigt (men botst tegen de muur) als ridiculiseert (een "groentje", vogeltjes en plantjes) als intimideert (tractoren tegen verrekijkers).

Hierdoor moeten we niet meer luisteren naar argumenten maar naar het verdedigen van posities. Naar analogie met de retorische vraag van Lenin die zich afvroeg "Hoeveel divisies het leger van de Paus telde", wordt dan enkel nog de vraag gesteld "hoeveel divisies telt de Natuurbehoudsbeweging".

Een tweede tendens situeert zich in het feit dat de Natuurbehoudsbeweging meer beweging dan structuur is waardoor soms op zichzelf begrijpelijke, energievragende en emotionele reacties eventueel er toe leidde dat niet steeds de prioritaire punten aangepakt worden, dat de standpunten soms niet altijd onderbouwd zijn.

Hiervan wordt handig gebruik gemaakt om verder te ridiculiseren, te etiketteren en te klasseren.

Hierdoor wil men de maatschappelijke onderstroom toedekken, door het feit dat de natuurbehoudsbeweging meer beweging dan structuur is, kan deze tactiek niet efficiënt zijn en dreigt de landbouwlobby zich hierdoor op lange termijn meer en meer te isoleren.

Een derde beschouwing is dat de boer in vele gevallen niet alleen een grondgebruiker, maar ook een grondeigenaar is.

Hierdoor heeft grond van de (oude) boer niet alleen een agrarische waarde maar ook een verwachtingswaarde die samenhangt met mogelijkheden tot suburbanisatie, loskomen van het keurslijf van de pachtwetgeving, situering langs uitgeruste (ruilverkavelings)wegen enz...

Dat laatste punt is een van de dragers van de lintbebouwing in de Gewestplannen en van de soepele opvolgeregels en verklaart ook waarom de agrarische lobby niet resoluut haar veto gesteld heeft tegen de herziening van artikel 21-23 van de voorschriften van de Gewestplannen.

Ten vierde :

Het antwoord op de politiek van de "gesloten deur" moet een politiek van de "open deur" zijn.

Wat zij aanzien als het "rot van de ecologen" heeft ook op vele plaatsen hun burchten aangetast. Op vele plaatsen zijn er boeren die het niet meer zien zitten, zijn er boerenzoons en -dochters actief in de "groene beweging" of ingenieurs of andere participanten aan de macht die niet meer geloven in de aanpak van hun bureau of hun organisatie en het alleen nog maar hebben van de inertie van de machtsmachine.

Aan deze bloemetjes moet water gegeven worden. Dat kan door onze standpunten goed te onderbouwen, open te staan voor argumenten en wars te zijn van elk sectarisme. Op die manier hoort de "zwarte piet" niet langer bij de "groene ambetanterikken" maar daar waar hij thuishoort : bij de verdedigers van ongehoorde projecten.

IV. Het Sectorieel Natuurbehoudsbeleid en Landschappenbeleid.

1. Eerste prioriteit : de dienst Natuurbehoud.

Vanuit het sectorieel Natuurbehouds- en Landschapsbeleid is het alleszins vereist dat eindelijk werk gemaakt wordt van de uitbouw van een duidelijke administratieve structuur in relatie tot het totale milieu-beleid. Deze moet de natuurbehoudsaspecten inbrengen op de verschillende plaatsen waar ze in het geding zijn zoals o.m. ruimtelijke ordening en landinrichting, ruilverkaveling en waterbeer, landbouw- en bosbeleid. De totstandkoming van een dergelijke administratieve structuur is m.i. op dit ogenblik de eerste prioriteit van het sectorieel natuurbehoudsbeleid.

2. Een Vlaams Instituut voor Natuurbeheer.

Deze natuurbehoudsadministratie moet geruggesteund worden door gestructureerd en programmatisch opgezet, toegepast en fundamenteel landschapsecologisch onderzoek. De oude eis van een Instituut voor Natuurbeheer moet met kracht verdedigd worden.

Om de nodige onafhankelijkheid t.a.v. de zittende minister nu en in de toekomst te waarborgen moet een onafhankelijke Raad ingesteld worden, die een belangrijke verantwoordelijkheid te dragen heeft bij de programmering en evaluatie van het onderzoek en de wetenschappelijke selectie van de sollicitanten.

Het natuurbehoud is niet gebaat met "inkledingsstudie" en "toedekingsonderzoek" of met een aanwervingstaktiek die voornamelijk op het criterium van de politieke afhankelijkheid zou opgezet worden.

3. Decreet op het Natuurbehoud.

Een andere prioriteit is zonder twijfel de spoedige herziening bij decreet van de wet op het natuurbehoud waardoor een slagvaardig beleid moet mogelijk worden. Hierbij is het essentieel dat zowel de verschillende categorieën zoals individuele natuurgebieden en de natuurelementen als de complexen zoals landschapsparken kunnen worden veilig gesteld en beheerd.

Daarnaast is het ook belangrijk dat voor gebieden met ecologisch medegebruik de nodige instrumenten worden gecreëerd om de ecologische waarden te behouden en desgevallend te ontwikkelen.

4. Echt Landschapsdecreet : geen mini-decreet.

Het Landschapsdecreet moet dringend ingediend worden en mag geenszins herleid worden tot het zgn. mini-decreet met minder en meer vrijblijvende voorschriften, stilzwijgende afwijkingvergunningen enz., waardoor de klassering van de landschappen een maskerade en een schijnvertoning wordt waarbij ten genen dele een duurzame instandhouding van de geklasseerde landschappen wordt gegarandeerd.

Voor het landschapsbeschermingsbeleid is het daarenboven absoluut

noodzakelijk dat de nodige aandacht besteed wordt aan de handhaving van de klasseringsvoorschriften. Dit moet m.i. gepaard gaan met een beteugelingsbevoegdheid van de inspecteurs van monumenten en landschappen en een doelbewuste inschakeling van de gemeenten in het handhavingsbeleid.

Dat zorgvuldig moet omgesprongen worden met het opleggen van beperkingsvoorschriften is duidelijk; even evident is het ook dat klasseringsvoorschriften die uitgevaardigd zijn ook gerespecteerd moeten worden.

De bescherming van landschappen heeft raakvlakken met de ruimtelijke ordening. Maar dat een wazige "protocolovereenkomst" tussen Poma en Akkermans als dekmantel van een totaal immobilisme gebruikt wordt, is onaanvaardbaar. Meer zelfs dat op basis van dit protocol rangschikkingen van gebieden worden geblokkeerd die op het gewestplan voorkomen als reservaat en natuurgebied en ten dele eigendom zijn van de B.N.V.R. zoals vb. de Doode Bemde te Neerijse - Oud-Herverlee omdat de Landelijke Waterdienst bepaalde plannen heeft, die in strijd zijn met de ruimtelijke plannen. Dat is onaanvaardbaar en provocerend.

5. Ruimte voor natuur bij bosdecreet.

Het Bosdecreet moet zodanig zijn dat het nu en in de toekomst mogelijk is voor deze bossen die primair natuurgebied zijn om op grond van een onderbouwde maatschappelijke keuze te opteren voor natuurbouw. Zonder dat dit aanleiding mag geven tot lichtzinnige beslissingen en een lukrake improvisatie.

Het zou zeer ongelegen komen als rond dit punt nu een polarisatie zou uitbarsten tussen de bosbouwers en de natuurbeschermers, waardoor het Bosdecreet nodeloos zou worden vertraagd.

Anderzijds kunnen m.i. vanuit de Natuurbehoudsbeweging geenszins de natuurgebieden in de bossen losgelaten worden. Of kan toegelaten worden dat het toepassingsgebied van een mogelijk decreet op het natuurbehoud gereduceerd wordt tot de rest-natuurgebieden.

Het is logisch dat het Bosdecreet evenmin in de plaats mag treden van de ruimtelijke ordening. Hoe aantrekkelijk het ook zou zijn om via het Bosdecreet een ruimtelijk bestemmingsplan te herzien; dit is onaanvaardbaar. Wanneer blijkt dat bij de toepassing van het Bosdecreet een Gewestplan moet worden herzien dan moet dit gebeuren met de geëigende procedure. In het andere geval zou werkelijk het paard van Troye binnengehaald worden want ook de andere sektorwetgeving zoals de ruilverkaveling zou vanuit deze optiek willekeurig alle bestemmingen binnen het ruilverkavelingsgebied kunnen wijzigen en platwalsen.

Maar ook op andere punten geeft het ontwerpbosdecreet meer uiting aan de bezorgdheid voor het behoud van verworven posities en het "zuiver houden van de leer".

De Natuurbehoudsbeweging moet zijn volle gewicht in de schaal leggen om het Bosdecreet te laten wijzigen zonder te willen afbreuk doen aan de gerechtvaardigde verzuchtingen van de bosbouwers en de houtproductiesektor. De ruimtelijke ordening kan een belangrijke functie vervullen in het maatschappelijk afwegingsproces hieromtrent. Dit veronderstelt echter dat er een echt ruimtelijk- en milieufacetbeleid opgezet wordt en dat er reëel gewicht toegekend wordt aan de dienst Planning binnen AROL.

De natuurbehoudsbeweging moet daarenboven er zorg voor dragen dat de standpunten m.b.t. natuurbeheer en m.b.t. bossen goed onderbouwd zijn. Dat was in het verleden niet altijd het geval.

6. Nieuw leven voor de Hoge Raad voor het natuurbehoud.

De Hoge Raad voor het natuurbehoud moet zeer dringend een herstructurering en nieuwe samenstelling krijgen, zodanig dat het een overlegforum kan vormen tussen de georganiseerde natuurbehoudsbeweging, de landschapecologen en het beleid.

Naast de representiviteit van de Hoge Raad voor wat leeft in de natuurbehoudsbeweging is het ook noodzakelijk dat voor zijn werking de nodige middelen en logistieke steun wordt gegeven.

Ook hier zou de gemeenschapsminister een teken kunnen geven van het "grote belang dat hij hecht aan het natuurbehoud".

7. Continuering van aankoopbeleid natuurgebieden.

Dan is er de noodzaak van een verder aankoopbeleid van beheersbehoefte en kwetsbare natuurgebieden en een adequaat beheer van deze gebieden.

Op dit punt is door de Belgische Natuur- en Vogelreservaten de laatste jaren zo sterk gehamerd en zijn uitgewerkte visies voorhanden. In dit midden hoef ik dat m.i. niet te herhalen. Maar dat de natuurbehoudsbeweging zich geen illusies maakt. Tijdens de verschillende en intensieve contacten met de verschillende kabinetten, die we hierover de laatste twee jaar hadden, zijn we op vele plaatsen op een muur van onbegrip gestoten.

Eerlijkheidshalve moeten we toegeven dat voor de aankoop van natuurgebieden zelfs meer begrip bestond op het Kabinet van Gemeenschapsminister Akkermans dan bij sommige andere excellenties van de Vlaamse Executieve. De Voorzitter beschouwde de aankoop van natuurgebieden door de overheid als pure verspilling en een onnodige luxe.

8. Andere actuele punten van natuurbehoudsbeleid.

Er zijn nog vele punten die nog niet aan bod kwamen zoals de m.e.r., het wegbermbeheer, de erkenning van natuurbehoudsverenigingen als burgerlijke partij, de handhaving van de natuurbehoudswetgeving en de instelling van natuurbeschermingswachten, de relatie tot de zure regen en de effecten op kwetsbare natuurgebieden. Het punt van de m.e.r. acht ik zeer prioritair. Vermits in februari hierover te Antwerpen een gezamenlijk symposium van de Nederlands-Vlaamse milieubeweging doorging, wil ik gemakshalve hiernaar verwijzen.

9. Een speciale verzuchting : subsidiëring aankoop natuurreservaten door verenigingen.

Toch moet mij nog een punt van het hart. De subsidiëring van de aankoop van natuurreservaten door particuliere natuurbehoudsverenigingen en de sfeer van het natuurbeheer zoals B.N.V.R., de Wielewaal en de Stichting Limburgs Landschap. Dit gebeurt tot nu toe zonder enige aankoopsubsidie. Meer zelfs de volle aankoopskosten, de patrionumbelasting voor V.Z.W.'s, de polderbelasting enz... vallen volledig ten laste van deze verenigingen.

Door de B.N.V.R. kon er bijvb. meer dan 230,5 ha worden aangekocht met veel zweet en door in het eigen vlees te snijden van een massa medewerkers en geëngageerde leden. Dat gebeurt dikwijls na een alarmroep van een natuurbehoudsgroep aan de basis. Telkens wordt met zorgvuldigheid en met beperkte middelen en slaagkracht tot realisatie over gegaan. Tot verwondering van velen wil ik van deze gelegenheid gebruik maken om te zeggen dat B.N.V.R. zowel voor haar werking als voor de aankopen volledig op eigen vlegels werkt zonder subsidies, behalve de subsidie samenhangend met de erkende natuurrezervaten.

Veelal gebeurt het ook met een participatiemodel waarbij de B.N.V.R. de helft van de aankooprijns en de kosten betaalt als de plaatselijke groep de andere helft betaalt. Bij het beheer van deze natuurgebieden wordt van eenzelfde participatiemodel uitgegaan waarbij de plaatselijke vrijwilligers met enige ondersteuning vanuit de vereniging zich inzetten en ervaring opdoen.

Het is m.i. een gerechtvaardigde eis dat dergelijke aankopen het voorwerp zouden uitmaken van een substantiële aankoopsubsidie (vb. 60 %). Met een participatief model zou het aantal aankopen kunnen verdriedubbeld worden.

Het is evident dat in ruil daardoor alle waarborgen qua duurzaamheid dienen te worden gegeven.

S L O T

Deze studiedag had als thema "Natuurbehoudsbeleid in discussie". In bovenstaande analyse is m.i. ingegaan op wat ik aanzie als de prioriteiten voor het natuurbehoud in Vlaanderen. Het natuurbehoud werd ook gesitueerd in maatschappelijke context.

Deze analyse kan hard en somber lijken. Maar het belangrijkste wapen dat de natuurbehoudsbeweging bezit is dat van de moed. De moed te zeggen wat moet gezegd worden om het even waar we staan in de maatschappij. En dit ook te herhalen. Zo dikwijls als nodig.

Multatuli (1) waarschuwde reeds dat zijn verhaal eentonig zou lijken. Toch moeten we het krachtig herhalen anders krijgen we niet alleen een eentonig verhaal maar ook eentonige landschappen en verschaalde natuurgebieden.

Hugo ABTS
 Beheerder-Sekretaris
 Belgische Natuur- en Vogelreservaten
 Vautierstraat 29
 1040 BRUSSEL
 Telefoon : 02/648.37.46

VOORAANKONDIGING

Op 13 OKTOBER 1984 organiseert De Belgische Natuur- en Vogelreservaten v.z.w. i.s.m. Het Limburgs Universitair Centrum, te Diepenbeek een BEKENDAG met als thema : 'TWEDE BALANS VAN BELEID, AKTIE EN ONDERZOEK'.

Hier zal ook ingegaan worden op 'De strategie door en voor het Natuurbehoud m.b.t. de beek- en waterproblematiek'.

Inlichtingen : B.N.V.R., Vautierstraat 29, 1040 Brussel (02)648 37 46

